

ЮЛИЯ БАЛТОВА (1940–2025)

На 23.01.2025 г. след боледуване ни напусна доц. д-р Юлия Миньова Балтова – учен с безспорен авторитет у нас и в чужбина, ценен и търсен сътрудник в редица международни проекти, автор на десетки научни трудове, посветени на различни страни от историята на българския книжовен език, на лексикалната и словообразователна система на езика.

Доц. Балтова е родена в гр. Оряхово на 11.07.1940 г.¹ Завършва с пълно отличие тамошната гимназия, след което и специалност Българска филология в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (1963 г.). В продължение на няколко години е гимназиален преподавател по български език и литература в родния си край, а от януари 1968 г. до пенсионирането си през 2005 г. свързва научния и творческия си път със Секцията за българска лексикология и лексикография на Института за български език.

В продължение на девет години (1994–2003) тя е директор на Института за български език и като такъв допринася много за утвърждаването на авторитета на тази най-стара академична институция у нас, работейки за издигането ѝ като основен център на българистиката. Не случайно за различни периоди от време доц. д-р Ю. Балтова е избирана за член на различни експертни комисии: Научния съвет на Института за български език, Специализирания научен съвет по езикознание при ВАК, Съвета на директорите на хуманитарните институти при БАН, Съвета по българистика при Министерството на образованието и науката, Постоянния международен комитет на лингвистите CIRL, редакционната колегия на сп. „Български език“ – научен орган на Института за български език, международната редколегия на сп. „Slavia meridionalis“ – издание на Института за славистика при Полската академия на науките. От 1995 до 2004 г. е секретар в Ръководството на Общото събрание на Българската академия на науките. Ю. Балтова е член на Комисията по славянско словообразуване (КСС) от самото начало на създаването ѝ (през 1996 г.) и взема активно участие в ежегодно провежданите конференции на коми-

¹ Научно-биографичните данни са почерпани от: Калдиева, Ст., Доц. д-р Юлия Балтова. (Опит за творчески портрет). – В: *Слово и словесност. Сборник в чест на доц. д-р Юлия Балтова*. София, 2010.

сията. През 2007 г. организира провеждането на юбилейната 10-та Конференция на КСС в София.

Научните интереси на доц. Балтова са съсредоточени предимно в областта на словообразуването и лексикологията. В десетки научни студии и статии авторката разглежда различни теоретични проблеми на словообразуването в българския и други славянски езици и връзката му с граматиката (морфемика и синтаксис), лексикологията, лексикографията, развоя на словообразователната система през възрожденския и съвременния период на българския книжовен език. На словообразователната проблематика са посветени също така монографичните ѝ трудове:

1. Дисертационен труд *Сложните съществителни имена в българския книжовен език през епохата на Възраждането. (Словообразователно-семантичен и функционален анализ)*, защитен през 1979 г., в който при анализа на сложните съществителни за първи път се прилагат ономаσιологичната теория на чешкия лингвист М. Докулил и логико-синтактичната теория на полския езиковед В. Дорошевски.

2. *Словообразователен и лексико-семантичен анализ на сложните съществителни nomina abstracta (върху материал от езика през епохата на Възраждането)* – монография, приета за печат от Научния съвет на Института за български език, която по различни причини остава неотпечатана. През 2002 г. излиза част от нея, актуализирана и в съкратен вид като студия в т. 3 на поредицата „Българско езикознание“.

3. За съжаление, остава неотпечатана и следващата ѝ монография – *Структура и семантика на суфиксалните съществителни имена в съвременния български книжовен език*, приета за печат през 1988 г. Отделни части от нея са публикувани като статии.

Ю. Балтова е автор на няколко студии, напр. *Изграждане на книжовна лексика в българския език през Възраждането (сложни съществителни – nomina concreta)*, *Двусъставни субстантивни конструкции в съвременния български книжовен език*, публикувани в „Известия на Института за български език“ съответно през 1983 и 1985 г., и др.

За съжаление коварната болест ѝ попречи да завърши последния си голям научен труд, върху който тя работеше през последните години.

Доц. Балтова е съставител и редактор на научни сборници, на десетки езикови бележки и научни рецензии. Голяма част от нейната работа като лексикограф е свързана със съставителството и редакцията на отделни токове от многотомния „Речник на българския език“ – колосален труд, изискващ задълбочени познания, както за родния език, така и за езиковедската проблематика като цяло, умения за намиране на решение на всеки спорен въпрос – труд, изискващ много време и усилия, но, за съжаление, също така и труд, често подценяван от научната колегия.

През годините доц. Ю. Балтова ръководи от българска страна два големи международни проекта – „Българско-полска съпоставителна гра-

матика“ – съвместен проект на Българската академия на науките и Полската академия на науките, и „Основни тенденции в развитието на славянската книжнина и книжовните езици и особености на съвременната езикова ситуация (съвместно с доц. д-р Р. Цойнска) – съвместен проект между Института за български език на БАН и Института за славяноведение при Руската академия на науките.

Наред с работата си в Института за български език в продължение на 12 г. (с прекъсвания) Ю. Балтова развива и преподавателска дейност, като води различни лекционни курсове в наши и чуждестранни университети: Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, Нов български университет, Варшавския университет, Университет „Николай Коперник“ в Торун; чете отделни лекции в университетите в Краков, Познан и Лодз.

Доц д-р Ю. Балтова е научен ръководител на две успешно защитени докторантури в Института за български език и на редица дипломни работи на чуждестранни студенти.

През годините на творческия и житейския си път Ю. Балтова неведнъж е получавала тежки удари (свидетелство за което са не само непубликуваните ѝ монографии), но тя винаги е намирала сили да се изправи и да продължи да извършва работата си добросъвестно и компетентно. Все пак нейните научни постижения не остават без признание – Ю. Балтова е награждена със Значка за отличие на БАН (1990 г.), със Значка на Общонародно движение „Мати Болгария“ (2002 г.) и Почетен знак на Столична община (2003 г.). Но, както посочва авторката на творческия портрет на Ю. Балтова в сборника „Слово и словесност“ (2010 г.), посветен на нейния 70-годишен юбилей (вж. бел. 1), най-важното признание тя е имала винаги – това на колеги и на студенти у нас и в чужбина.

Моят научен и житейски път също е тясно преплетен с този на Ю. Балтова. Тя бе консултант на дипломната ми работа, а впоследствие – научен ръководител на докторската ми дисертация. Юлия Балтова бе за мен не само компетентен и взискателен, но добронамерен ръководител, а и искрен, всеотдаен и верен приятел. В спомените ми тя ще остане завинаги със своя неизменно младежки глас, неотменен оптимизъм, любов към родния град Оряхово, отзивчивост и всеотдайност.

Поклон пред светлата ѝ памет!

Assoc. Prof. Cvetanka Avramova, PhD

ORCID: 0000-0001-8084-258X

Department of Slavic Linguistics

Sofia University “St. Kliment Ohridski”

Sofia, Bulgaria

e-mail: avramova.cv@slav.uni-sofia.bg